

Praktisk, sanselig undervisning

Ud i eksterne læringsmiljøer,
ind i skolens fag

SKOLETJENESTEN
VIDENCENTER FOR EKSTERNE LÆRINGSMILJØER

Skoletjenestens bestyrelse med stemmeret 1/1 2024

Jakob Næsager (forperson for bestyrelsen) borgmester,
Børne- og ungdomsudvalget, Københavns Kommune

Ruben Kidde, forperson for Undervisningsudvalget,
Frederiksberg Kommune

Esat Sentürk, 1. viceborgmester,
Høje Tåstrup Kommune/KKR Hovedstaden

Regine Hjort Hovmøller, medlem af familie- og uddannelsesudvalget,
Solrød Kommune/KKR Sjælland

Skoletjenestens bestyrelse uden stemmeret 1/1 2024

Tobias Børner Stax, administrerende direktør
Børne- og Ungdomsforvaltningen, Københavns Kommune

Birgitte Lund Flansmose, centerchef, Fagligt Center,
Børne- og Ungdomsforvaltningen, Københavns Kommune

Marie Bilde, kontorchef,
Styrelsen for undervisning og kvalitet (STUK),
Børne- og Undervisningsministeriet

Marie Louise Refsgaard, konst. børne- og ungedirektør,
Frederiksberg Kommune

Jan Dehn, velfærds- og kulturdirektør,
Hørsholm Kommune/ BKF Hovedstaden

Kim Christoffersen Dawartz, kultur-, fritid- og borgercenterchef,
Næstved Kommune / BKF Sjælland

Anne-Louise Sommer, museumsdirektør,
Designmuseum Danmark (billedkunst/æstetiske fag)

Peter C. Kjærgaard, museumsdirektør
Statens Naturhistoriske Museum (naturvidenskabelige fag)

Linda Nørgaard Andersen, vicedirektør
Arbejdersmuseet (kulturhistoriske fag)

Marie Damsgaard Andersen,
Skoletjenestens konst. leder (sekretær for bestyrelsen)

Udgivet af @Skoletjenesten
Marts 2024

Skoletjenesten
– videncenter for eksterne læringsmiljøer
Gyldenløvesgade 15, 1600 København V
skoletj@skoletjenesten.dk
www.skoletjenesten.dk

Redaktion
Marie Damsgaard Andersen (ansv.)
Siska Rohr Harrebye
Jakob Haahr-Pedersen
Dorte Villadsen
Ida Plum (datagrafik)

Grafisk design
Le Fischer, lefischer.dk

Tryk
Kandrup Bogtrykkeri A/S

Fotos

Forside: ©Designmuseum Danmark
Side 2: ©Gammel Estrup Danmarks Herregårdsmuseum
Side 3: Per Arnesen ©Skoletjenesten
Side 8: ©Vesthimmerlands Museum
Side 8: Natalia Semenova ©Skoletjenesten
Side 9: ©Skoletjenesten Kolding
Side 9: Malthe Ivarsson ©Arbejdersmuseet
Side 12: Natalia Semenova ©Skoletjenesten
Side 13: Natalia Semenova ©Skoletjenesten
Side 14: Pia Esmark Hegaard ©Skoletjenesten Kolding
Side 15: Kathrine Noes Sørensen ©Vikingskibsmuseet
Side 17: Frida Gregersen ©Statens Museum for Kunst - SMK
Side 19: Per Arnesen ©Skoletjenesten
Side 20: ©ARKEN Undervisning & Formidling

Skoletjenesten - videncenter for eksterne læringsmiljøer er et samarbejde mellem Københavns Kommune, Frederiksberg Kommune, kommunerne i Region Hovedstaden og Region Sjælland samt en række museer, kulturinstitutioner og uddannelsessteder. Vi udvikler og deler viden om undervisning i eksterne læringsmiljøer med kulturinstitutioner, kommuner, uddannelsesinstitutioner og andre nationale aktører, der i sidste ende bidrager til, at kultur, natur og kunst er et grundelement i børn og unges læring og dannelse. Skoletjenesten finansieres med midler fra Børne- og Undervisningsministeriet, Københavns Kommune og Frederiksberg Kommune.

Indhold

Åben Skole - hvad nu?	4
Hvor har du mødt Skoletjenesten i 2023?	6
Praktisk og sanselig undervisning	8
2023 i tal	10
De eksterne læringsmiljøer og professionshøjskolerne	12
Eksterne læringsmiljøer er med til at udvikle undervisningen i skolen	14
Hvad kan vi hjælpe med?	18

Marie Damsgaard Andersen, konst. leder

”
Praktisk og sanselig
undervisning i alle børns
hverdag er en samarbejds-
opgave. Lærere, kommuner,
professionshøjskoler og
eksterne læringsmiljøer
løfter alle en vigtig del
af opgaven for at få
det til at lykkes.

Praktisk og sanselig undervisning i alle børns hverdag er en samarbejdsopgave. Lærere, kommuner, professionshøjskoler og eksterne læringsmiljøer løfter alle en vigtig del af opgaven for at få det til at lykkes.

Når lyset tændes i børnenes øjne, når de retter ryggen på talerstolen på Skamlingsbanken, når de snitter en snelle af friskældet egetræ, når de møder en fagprofessionel, hvis nørrede interesse spejler deres egen - så glemmer man det arbejde, der ligger bag, og de mange aktører, der har samarbejdet for at få det til at ske. Så glædes man over, at kunst, kultur, natur og børneliv går op i en højere enhed.

Skoletjenestens fornemste opgave er at understøtte samarbejde og netværk mellem de mange aktører og give dem viden og inspiration til at kunne lykkes med deres del af opgaven. Som videncenter for eksterne læringsmiljøer, er vi her ikke kun for at udvikle de eksterne læringsmiljøer men også for at bygge bro og skabe koblinger mellem de mange andre aktører, som bærer en del af nøglen til at gøre kunst, kultur og natur til en integreret del af børn og unges dannelse og læring.

I denne årsberetning kaster vi et blik på, hvordan Skoletjenesten samarbejder og bidrager til de aktører, der er afgørende for, at børn kan møde praktisk og sanselig undervisning i eksterne læringsmiljøer. Professionshøjskolerne, som uddanner de kommende lærere; skolerne, hvor den daglige undervisning udfolder sig; forældrene, hvis opbakning er afgørende; og kommuner og ministerier, som sætter rammerne for al aktiviteten. Sammen med de eksterne læringsmiljøer tegner de et billede af den store og varierede aktivitet, der har været i Skoletjenesten – videncenter for eksterne læringsmiljøer i 2023.

God fornøjelse!

Åben Skole - hvad nu?

Det spurgte vi elever, lærere, skoleledere og eksterne læringsmiljøer om i foråret 2023. Med et nyt folkeskoleudspil på vej var det tid til at gøre status, så vi kan tage det bedste med videre. Det kom der en række vigtige pointer ud af, som efterfølgende er blevet udfoldet og debatteret i medier og på konferencer m.v. Vi har samlet nogle af de centrale temaer og stemmer her.

Hvad har 10 år med åben skole skabt af forandringer?

Åben skole har vist os vigtigheden i, at undervisning kan foregå på mange måder. Gennem åben skole møder eleven forskellige fagfolk og får herigennem mulighed for at bruge nye materialer, værktøjer, modeller og begreber, som skolen ellers har vanskeligt ved at give plads til. Samarbejdet mellem skole og eksterne læringsmiljøer har en gensidig positiv indvirkning på, hvordan undervisningen i åben skole med tiden er udviklet til det bedre. Og åben skole er således kommet meget langt på de knap 10 år, som det har eksisteret.

Lars Emmerik Damgaard Knudsen, Ph.d., lektor DPU/Aarhus Universitet

Kommuners og skoleledelsers særlige opgave

Kommuner og skoleledelser har gennem de seneste 10 år fået en tydeligere og vigtigere rolle i at skabe rammerne for, hvordan skolerne kan arbejde med åben skole. Det udmønter sig i kommunale kulturpakker og dannelsesrygsække m.m. De kommunale strukturer er en hjælp, der muliggør et sammenhængende og længerevarende arbejde, der ikke var muligt før. Men det er vigtigt at finde balancen, så strukturerne ikke spænder ben for lærernes pædagogiske råderum. Den didaktiske dømmekraft skal blive hos lærerne, som kender deres elever og skal bygge bro og samarbejde med de eksterne læringsmiljøer.

Alle vil noget med skolen. Vi skal turde træffe nogle beslutninger og lave nogle prioriteringer og en plan for åben skole, så lærerne kan komme ud over stepperne og få de gode forløb. Birgit Lise Andersen, tidligere skoleleder i Ishøj Kommune og tidligere skolechef i Albertslund Kommune

Tidligere var det i langt højere grad den enkelte lærer og ildsjæl, der drev det, men nu oplever vi, at det i stigende grad er forvaltninger, skoleledelser, der sikrer længerevarende forløb og samarbejder. Linda Nørgaard Andersen, vicedirektør på Arbejdermuseet

Mod og pligt til at være anderledes

Er det legitimt at bruge undervisningstid på åben skole? Her er der stadig udfordringer. Når mål- og stoftrængslen bliver for stor, kan både lærere, forældre og eleverne selv være tilbageholdende med at prioritere tiden til det. Konsekvensen kan være, at de eksterne læringsmiljøer bliver fristet til at nedtone det anderledes og særlige i deres undervisning og mime skolens måde at lave undervisning på. Derfor er legitimiteten af åben skole vigtig at fastholde.

Eksterne læringsmiljøer skal ikke efterligne skolen. Vi har nok 'skole' i skolen. Hav fokus på det, I er gode til og lav de sanselige, autentiske, praksisnære og legende forløb. Morten Randbøll Petersen, lærer på Utterslev Skole

Der er så mange regler og rammer for hvad vi skal. Vi mærker det så meget, at der er elever jeg møder, der frabeder sig at komme uden for skolen, især i det 9. skoleår. (...) Det er der, vi ved at undervisningen holder op med at være praksisfaglig. Marie Holt Hermansen, tidligere formand for Danske Skoleelever (2022-2023)

Opgør med fastlåste fagforståelser og elevbilleder

Skolens læringsmiljø kan fastholde elever i begrænsede opfattelser af, hvornår man er dygtig. Det kan brydes i mødet med andre institutioner og professioner, der kan fungere som rollemodeller. Åben skole kan og skal give eleverne muligheder for at se sig selv på nye måder både fagligt og socialt.

Det er vigtigt for lærerne at se eleverne på nye måder, og det er noget af det, der sker når vi er ude med dem. Så oplever vi, at eleverne gør noget andet, end de plejer. Dorte Lange, tidligere næstformand for Danmarks Lærerforening

Vi skal (...) anerkende, at det har en reel værdi at komme ud på et museum og blive opdaget af en underviser, der fortæller en, at man er god og så tager man den sejr med hjem. Marie Holt Hermansen, tidligere formand for Danske Skoleelever (2022-2023)

Fag får liv og identitet

De eksterne læringsmiljøer arbejder med fagene på andre måder end i skolen. For eleverne giver det fagene liv, og for lærerne kan det være med til at udvide deres repertoire af metoder og inspirere pædagogisk, didaktisk og fagligt.

Museer og andre eksterne læringsmiljøer kan i kraft af deres særlige steder, genstande og faglige eksperter understøtte elevernes faglige arbejde på måder, hvor de praktiske og teoretiske elementer inddrages.

Lise Sattrup, Ph.d., pædagogisk udviklingskonsulent, Skoletjenesten og Lars Emmerik Damgaard Knudsen, Ph.d., lektor, DPU/Aarhus universitet

Som kulturinstitutioner skal vi gøre opmærksom på, at der er nogle greb og metoder fra vores verden og vores måde at gå til stoffet på, som kan bidrage og skabe værdi ind i klasseværelset. Linda Nørgaard Andersen, vicedirektør på Arbejdermuseet

Vi har sat fokus på åben skole blandt andet ved forårets store debatarrangement, i medier og på konferencer.

Skolemonitor

Debatindlæg på skolemonitor.dk d. 26/4 2023

Debatindlæg på skolemonitor.dk d. 12/4 2023

En varieret og motiverende folkeskole

Oplæg på KL-konference d. 21/9 2023

Skoletjenestens debatarrangement d. 18/4 2023 samlede godt 100 deltagere i festsalen på Designmuseum Danmark.

Hvor har du mødt Skoletjenesten i 2023?

Debat, dialog, viden, udvikling, inspiration. Vi har i årets løb deltaget i mange forskelligartede arrangementer. For lærere, pædagoger, skoleledere, kommuner, eksterne læringsmiljøer, uddannelsesinstitutioner. Fælles for arrangementerne er, at de handler om undervisning i eksterne læringsmiljøer.

I marts slog Big Bang-konferencen dørene op for 1500 deltagere og to dage med oplæg, workshops og debatter for hele naturfagsdanmark. For tredje gang er Skoletjenesten conferencepartner, og vi stod i år for et fagligt spor om naturfag i eksterne læringsmiljøer og en messestand med materialer og hjælp til at finde undervisningstilbud på skoletjenesten.dk. I 2023 fik konferencen besøg af børne- og undervisningsminister Mattias Tesfaye, som havde et særligt fokus på praktisk, varieret og anvendelsesorienteret undervisning. På det faglige spor deltog både medarbejdere fra videncentret og mange af vores naturfaglige samarbejdspartnere fra kulturinstitutioner i hele landet.

I september deltog Skoletjenesten i KLs konference "En varieret og motiverende folkeskole". Hvorfor skal man bruge Åben Skole? Det gav vi nogle bud på:

Fordi elevernes møde med andre mennesker og steder kan bryde fastlåste billeder af, hvornår man er dygtig - både hos elever og lærere.

Fordi praksisnær, kropslig og sanselig undervisning giver eleverne gode forudsætninger for at lære, huske og engageres.

Fordi fagene får liv og identitet, når de bringes i anvendelse.

Fordi lærerne også får kompetenceudvikling og nye metoder, som kan bruges i den daglige undervisning.

Fordi det kan bidrage til skoleudviklingen, når skolerne prioriterer samarbejde med de eksterne læringsmiljøer - frem for plug-and-play-tilbud.

250 pædagoger, dagplejere, ledere og pædagogstuderende var i september samlet til WAUW-konferencen for at få ny viden, konkrete ideer og redskaber til at arbejde med natur, udeliv og science i den pædagogiske hverdag. Skoletjenesten er partner i konferencen sammen med professionshøjskolerne i Danmark. I Skoletjenesten satte vi gennem workshops fokus på sciencepædagogik i de eksterne læringsmiljøer. I de seneste år er dagtilbud blevet en vigtig satsning for mange eksterne læringsmiljøer. Gennem udviklingsprojekter og tætte partnerskaber med lokale daginstitutioner har museer, naturcentre og forsyninger udviklet aktiviteter og forløb, der understøtter den pædagogiske hverdag og kombinerer de forskellige læreplanstemaer.

SKOLE OG FORÆLDRE

På Skole og Forældres landsmøde i november var ca. 170 skolebestyrelser og andre aktører samlet. Fra Skoletjenesten satte vi fokus på tre spørgsmål: Hvorfor bruge museer og kulturinstitutioner i folkeskolen? Hvilke udfordringer støder skolerne på? Og hvordan understøtter skolebestyrelser brugen af museer og kulturinstitutioner i skolen? Oplægget lagde vægt på fire kvaliteter:

Trivsel:

At elevernes engagement og overraskende positiv deltagelse i undervisningen kan bidrage til øget trivsel.

Læring:

At fag på andre måder, variation og fordybelse kan styrke læringen.

Praksisfaglighed:

At mødet med faglige praksisser, kobling mellem teori og praksis samt kendskab til professionerne, kan understøtte praksisfaglighed.

Dannelse:

At eleven åbner sig for verden, og verden åbner sig for eleven.

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET

I december afholdt Styrelsen for Undervisning og Kvalitet konferencen "Når skolen (også) er praktisk".

I Skoletjenestens workshop deltog både lærere, ledere i skolen og kommunale konsulenter. Vi præsenterede og arbejdede med konkrete ideer og redskaber til en mere praktisk undervisning, der kan øge elevernes motivation og understøtte deltagelsesmuligheder for alle i undervisningen – generelt og i de enkelte fag og fagblokke.

Praktisk og sanselig undervisning

I 2023 præsenterede regeringen et nyt skoleudspil "Frihed og fordybelse" med et tydeligt fokus på praktisk og varieret undervisning. Det bekræfter vigtigheden af de praktiske og sanselige dimensioner, som netop kendetegner undervisningen i eksterne læringsmiljøer. Kulturinstitutionernes undervisning har et stort fokus på praktiske og sanselige tilgange. I årets løb har det også været et gennemgående tema i både arrangementer, fx forskningsnetværket Åben Skole sammen med DPU, i KRÆS-samarbejdet med læreruddannelsen på KP og gennem et bidrag til antologien "Praksisfaglighed i skolen".

TEMADAG OM SANSELIG OG UNDERSØGENDE UNDERVISNING

Hvordan føles en Margretheskål, kan man lære om stenalderen gennem lyd, og hvad betyder det for elevers forståelse af arbejderbørns liv, at de oplever og undersøger i et autentisk baggårdsmiljø?

På temadagen i oktober 2023 om sanselig og undersøgende undervisning afprøvede deltagere fra hele landet forskellige sanselige, undersøgende og eksperimenterende undervisningsaktiviteter fra Designmuseum Danmark, Arbejdermuseet og Vesthimmerlands Museum - og de reflekterede sammen over potentialer og udfordringer ved denne dimension af museumsundervisning.

Vesthimmerland Museum

Kan lyd få eleverne tættere på stenalderen? På Vesthimmerlands Museum og Stenaldercenter Ertebølle inddrager undervisningen i kulturarv alle elevernes sanser. Med et særligt fokus på lydarbejde og lyttesansen bygger eleverne oldtidsinstrumenter og udforsker spørgsmål som: hvordan mon der lød i stenalderen, og hvordan har datidens redskaber påvirket lydkulissen?

Arbejdet med lyd i undervisningen giver nogle særlige muligheder for at komme tæt på og forstå livet i stenalderen, forklarer undervisningsansvarlig Kim Callesen:

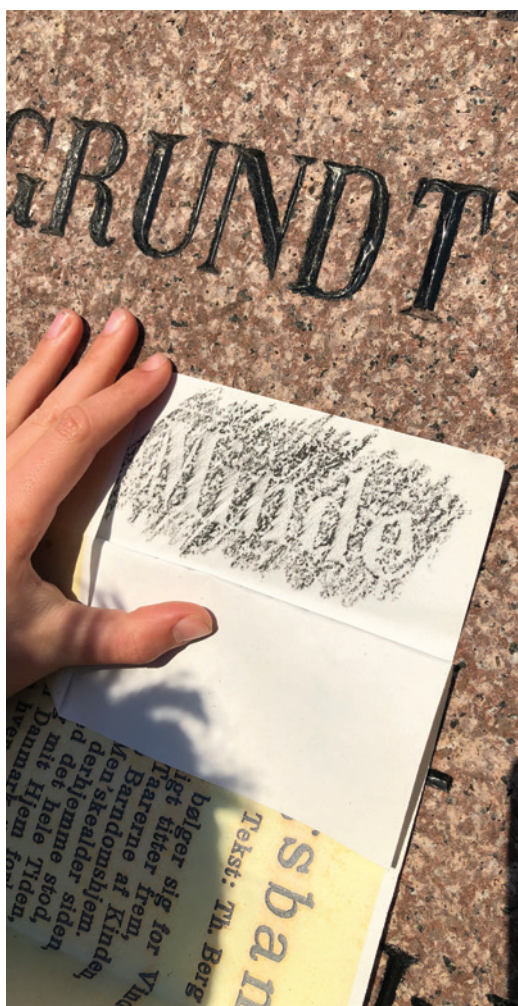
"Lyd er en superpower, der både kan bevæge os og ryste os fysisk. Arbejdet med lyd har til tider været en måde at få eleverne med på en slags tidsrejse."

Designmuseum Danmark

Hvordan kan man som museum tilbyde eleverne et sanseligt rum, hvor de oplever og undersøger form og materialitet? Gennem lege, konkrete sansninger og undersøgende processer fornemmer og forholder eleverne sig til både form, funktion og materialitet. Undervisningsansvarlig Laura Elkjær forklarer:

"Den sanselige, undersøgende og eksperimenterende undervisning på Designmuseum Danmark kobler sig tæt til vores grundvision om at tilbyde eleverne et nærværende og præstationsfrit rum."

Skoletjenesten Kolding

En del af Skoletjenesten Koldings undervisning foregår i det historiske område Skamlingsbanken. På stedet findes bl.a. en talerstol i sten og en række forskellige monumenter og mindesmærker, men ellers er banken et stort og åbent naturområde. På den baggrund har Skoletjenesten Kolding været optaget af, hvordan man med simple greb kan gøre både stedet og dets undervisning levende og nærværende for eleverne? Svaret er blevet en taktil tilgang til historien fx skal eleverne frottere udvalgte mindesmærker, lave deres egne mindesmærker eller genskabe fotografier fra historiske begivenheder på Skamlingsbanken.

Ifølge Kamma Poulsen-Hansen og Dennis Hornhave Jacobsen, der begge er undervisnings- og udviklingsansvarlige hos Skoletjenesten Kolding, kan den praktiske og sanselige undervisning påvirke både elevernes engagement og evne til at reflektere og argumentere:

"Når vi fx beder eleverne om at stille sig på talerstolen, så hæver de brystkassen, retter ryggen og identificerer sig med de historiske personer. De færreste elever er i udgangspunktet interesseret i mindesmærker, men vi oplever at øvelserne stimulerer nysgerrigheden, og at eleverne engagerer sig fysisk. Undervisningen i det autentiske rum giver nogle skæve refleksioner og en undring hos eleverne, og gennem deres undersøgelser får de styrket deres evne til at argumentere for hvorvidt historiske begivenheder på Skamlingsbanken er relevante eller ej."

Arbejdersmuseet

I udviklingen af et undervisningsforløb i Arbejdersmuseets nye autentiske baggårdsmiljø har museet haft et stærkt fokus på, at eleverne leger og går på opdagelse blandt skraldespande, vasketøj og lokummer. Når den vanlige styring i undervisningen delvist bliver ophævet, inviterer det til nye blikke på struktur og deltagelse, forklarer undervisningsansvarlig Ane Riis Svendsen:

"Vores nye baggårdsmiljø understøtter på bedste vis elevernes leg, opdagelser og undersøgelser. Det har givet os nye blikke på elevernes kropslige og sanselige deltagelsesmuligheder og inspireret os til at gribe eleverne og rammesætte undervisningen på nye måder."

Se flere eksempler fra museer og kulturinstitutioner på Skoletjenestens LinkedIn.

LÆRERE & PÆDAGOGER

2023
I TAL

46 nye
undervisningstilbud

41 kurser

årskatalog til
2000
skoler

12 årlige nyheder

6 regionale
koordinatore

varetager åben
skole-opgaver på tværs
af regionens kommuner

KOMMUNER

20 partnerskaber
mellem kommuner og
kulturinstitutioner

Skoletjenesten.dk

9
x sparrings- og
konsulenthjælp

12 oplæg og
workshops

zoo
KØBENHAVN

VEST-
HIMMERLANDS
MUSEUM

SMK
Statens Museum for Kunst
National Gallery of Denmark

N

Nationalmuseet
National Museum of Denmark

ko's

museum for kunst i det offentlige rum
museum of art in public spaces

ARBEJDER
MUSEET

11 videnprodukter

124 arrangementer,
netværk og kurser

70 x sparring og
konsulenthjælp

62 oplæg og workshops

146.494 børn og unge
i undervisning

Vardemuseerne

VIKINGESKIBS
MUSEET

GAMMEL ESTRUP

ARKIV
Kolding Stadsarkiv

DESIGN
MUSEUM
DANMARK

MUSEUM
VEST
SJÆLLAND

ARKEN

1
fælles bidrag
til antologi om
praksisfaglighed
i skolen

Forsknings-
netværket åben skole
i samarbejde med DPU

FORSKNINGS- & UDDANNELSESINSTITUTIONER

Skoletjenesten.dk

19 oplæg

dsbreve

28 partnerskaber
med skoler og
ungdomsudd.

+2800
undervis-
ningstilbud

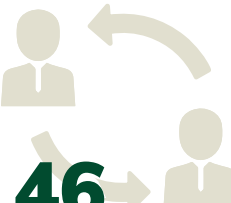

60
kurser

629
læringsmiljøer

bruger
skoletjenesten.dk
til at formidle
undervisningstilbud

45 arrange-
menter

773 deltagere

46
x sparrings- og
konsulenthjælp

EKSTERNE
LÆRINGSMILJØER

5
guides

8 årlige nyhedsbreve

1 case

1
model

podcast
serie

3 artikler

9 partnerskaber
mellem kulturinst.
og uddannelsesinst.

16 kurser
for pædagog-
og lærerstuderende

200
lærerstuderende
i forløb
om kreative
og æstetiske
læreprocesser

De eksterne læringsmiljøer og professionshøjskolerne

Som videncenter ser vi det som en vigtig opgave at være en del af uddannelsen af de kommende lærere og pædagoger, så de får forudsætninger for at kunne bruge de eksterne læringsmiljøer i deres læringsrum og undervisning.

Samarbejdet med KP blev formaliseret i 2023

Gennem de seneste år har Skoletjenesten samarbejdet med læreruddannelsen på Københavns Professionshøjskole om det såkaldte KRÆS og praksisfaglighedsforløb, hvor lærerstuderende besøger Skoletjenestens partnerskabsinstitutioner og modtager undervisning med fokus på kreative og æstetiske tilgange. I 2023 blev dette samarbejde formaliseret og udvidet. Det formaliserede samarbejde betyder, at samtlige førsteårsstuderende på KP fra 2024 får kendskab til Skoletjenesten og undervisning i eksterne læringsmiljøer på deres andet semester.

Et vigtigt element i KRÆS og praksisfaglighedsforløbet er den gensidige inspiration og udveksling mellem kulturinstitutioner og lærerstuderende. Gennem de studerendes besøg har de deltagende kulturinstitutioner fået input fra de studerende til den kreative og æstetiske dimension i undervisning og et indblik i målgruppen mere generelt.

Målsætninger for samarbejdet med professionshøjskolerne:

- At lærere og pædagoger får kendskab til og viden om eksterne læringsmiljøer gennem deres grunduddannelse.
- At lærere har viden om, hvordan eksterne læringsmiljøer kan være med til at styrke læring og dannelse gennem æstetiske, kreative og praktiske tilgange.
- At lærerstuderende får inspiration til at arbejde med æstetiske og praktiske tilgange i undervisningen.
- At Skoletjenesten som videncenter bliver en ressource for faglærere og lærerstuderende.

Undersøgelse: Hvordan samarbejder professionshøjskoler med eksterne læringsmiljøer?

I 2023 gennemførte vi en undersøgelse blandt Skoletjenestens partnerskabsinstitutioner og blandt undervisere på Københavns Professionshøjskole (KP) om samarbejdet mellem professionshøjskoler og eksterne læringsmiljøer.

Undersøgelsen viste, at alle Skoletjenestens partnerskabsinstitutioner har forskellige typer af samarbejde med lokale professionshøjskoler rundt om i landet, både på pædagog- og læreruddannelsen. De enkelte samarbejder dækker over besøg fra studerende på egen hånd, gæsteundervisningsworkshops på professionshøjskolerne, inspirationsworkshops eller kortere forløb på kulturinsti-

tutionen, kurser for undervisere på professionshøjskolerne eller længere udviklingssamarbejder med fx fælles udvikling af materialer.

Som eksempel har Skoletjenestens regionale partner Vardemuseerne samarbejdet med UC Syd af flere omgange. En fast aftale med læreruddannelsen har gjort det muligt for mindre grupper af studerende at følge og observere museets undervisning, mens pædagoguddannelsen tidligere har booket en hel dag med workshops på tre af Vardemuseernes besøgssteder. På Bornholm er de lærerstuderende fra KP Bornholm blevet inviteret til Skoletjenesten Bornholms konferencer om Grøn Dannelse.

Undersøgelsen viste også, at undervisere på pædagoguddannelsen på KP bruger en lang række forskellige eksterne læringsmiljøer i deres undervisning. To typer besøg gør sig særligt gældende: Bookede forløb med tilhørende værkstedsaktiviteter, der kan give de studerende et indblik i kulturinstitutionens pædagogiske arbejde, og besøg på egen hånd, der kan vise de studerende, hvordan man kan bruge en kulturinstitution til at arbejde med tematiserede forløb i pædagogisk praksis.

Kommende samarbejde med pædagoguddannelsen på KP

Dialog med pædagoguddannelsen på KP har resulteret i, at Skoletjenesten i 2024 indgår et samarbejde med pædagoguddannelsen om at udvikle et pilotforløb, hvor en gruppe studerende besøger eksterne læringsmiljøer og deltager i undervisning, og hvor Skoletjenesten står for undervisningsworkshops på pædagoguddannelsen. Der bliver fokus på, hvordan de studerende kan bruge et museumsbesøg som en del af deres praktik og i pædagogisk praksis i øvrigt.

Læreruddannelsen i pædagogiske laboratorier

Som en del af et pædagogisk laboratorium om undersøgelses- og oplevelsesbaseret billedanalyse i dansk har SMK samarbejdet tæt med en underviser og en gruppe studerende fra KP. I den forbindelse har studerende bl.a. afprøvet og drøftet konkrete undervisningsgreb udviklet på museet.

Ligeledes på ARKEN har lærerstuderende fra KP og deres underviser været koblet tæt til det pædagogiske laboratoriearbejde i forbindelse med udviklingsprojektet Kreativt Valgfagslaboratorium. Her har underviseren fungeret som kritisk ven og sparringspartner på projektet, og de studerende har afprøvet øvelser og givet feedback på dem undervejs.

Eksterne læringsmiljøer indgår i undervisningen på professionshøjskoler

Skoletjenesten har også bidraget ind i undervisningen på professionshøjskolerne. I 2023 stod SMK og videncentret fx for undervisning på læreruddannelsen på henholdsvis UCL og KP om æstetiske dimensioner i danskundervisning. Et andet eksempel er Vikingeskibsmuseets oplæg for studerende om undersøgelsesbaseret undervisning på læreruddannelsen på Professionshøjskolen Absalon.

Eksterne læringsmiljøer er med til at udvikle undervisningen i skolen

Undervisningen i de eksterne læringsmiljøer kan inspirere ind i skolerne og ind i lærernes undervisning både metodisk og pædagogisk. I de pædagogiske laboratorier udvikler vi metoder og tilgange, der kan bruges i skolens fag, og gennem arrangementer for lærere og skoleledere sætter vi viden og erfaringer i spil. Hvordan det inspirerer og bliver omsat i undervisningen ser vi, når vi evaluerer og gennem vores tætte samarbejde med skoler og lærere.

Hvad fremhæver lærerne?

I november 2023 afsluttede vi arbejdet med en større evaluering af projektet 'Arkivet i den åbne skole', hvor lokalarkiver i Esbjerg, Frederiksberg, Kolding og Københavns kommune har tilbudt kompetenceudvikling for lokale historielærere. Evalueringen dokumenterer, at eksterne læringsmiljøer kan inspirere til lærernes historieundervisning på skolen. Gennem tætte samarbejder mellem skoler og kulturinstitutioner sætter lærerne ord på, hvordan metoder og tilgange fra eksterne læringsmiljøer kan bidrage ind i deres undervisning:

På Kolding Stadsarkiv arbejder eleverne sanseligt og undersøgende med forskellige lokale kilder.

”Mit mangeårige samarbejde med Kolding Stadsarkiv har bl.a. inspireret mig til at vende mine historietimer ”på hovedet”. Førhen har jeg traditionelt set startet med at læse en tekst ud fra deisen om, at vi skal vide noget, før vi kan snakke om det. Det nye er, at jeg starter med at forstyrre eleverne ved at præsentere dem for en kilde eller genstand og lader dem undersøge og stille spørgsmål til kilden.”

Nicolaj Treumer Bøttcher, historielærer på Bakkeskolen i Kolding

”For flere af lærerne var det øjenåbnende, hvor sanseligt, konkret og kreativt eleverne kunne arbejde med kilder, men også lokalarkivernes potentialer trådte frem som noget særligt, da de lokale og relaterbare kilder havde et stort pædagogisk potentiale for at gøre historieundervisningen mere nærværende for eleverne.”

(Evaluering af arkivet i den åbne skole, 2023)

Hvordan var fortidens mennesker og samfund komplekse og forskellige fra vores? Det undersøger eleverne på Vikingeskibsmuseet.

Metoder og tilgange der kan bruges i skolen

Flere pædagogiske laboratorier på museerne arbejder ind i skolens fag og undervisning. Det kan være med input fra lærere, og det kan tage afsæt i aktuelle problemstillinger i skolen.

Undersøgende og oplevelsesbaseret danskundervisning på Statens Museum for Kunst

I et aktuelt pædagogisk laboratorium undersøger SMK, hvordan man kan inddrage kunst i udskolingens danskundervisning, på måder der både rummer elevernes subjektive oplevelser og giver dem periodekendskab. Helt konkret er museet optaget af at give lærerne metoder til at inddrage elevernes sanselige og undersøgende tilgange i en udvidet billedanalyse af Guldalderens og Det Moderne Gennembruds malerier. I laboratoriet udvikles pædagogiske metoder i tæt samarbejde med lærere og lærerstuderende.

Arbejdet med kilder på Vikingeskibsmuseet

På Vikingeskibsmuseet taler det pædagogiske laboratorium især ind i den del af historiefaget, der handler om kildearbejde. I museets undersøgelsesbaserede undervisning arbejder eleverne aktivt med forskellige kilder, herunder museets fem vikingeskibe. Formålet er både, at eleverne gennem praktiske og tværfaglige tilgange inspireret af museets metoder og genstandsfelt udvikler undersøgelseskompetencer, og at de forstår, hvordan fortidens mennesker og samfund var komplekse og forskellige fra vores.

Pædagogiske laboratorier er en arbejdsform i Skoletjenesten til at udvikle praksis og viden om pædagogisk praksis.

Otte veje til en mere praktisk undervisning. Kortene blev præsenteret og brugt i workshoppen "Når skolen (også) er praktisk".

Debat og dialog med skolen

Vores arrangementer giver os nye muligheder for at sætte relevant viden i spil og indgå i debat og dialog om udfordringer i skolen, ikke mindst om de praktiske og sanselige dimensioner i fagene. I 2023 har vi afholdt flere arrangementer for lærere end tidligere, og vi forventer i de kommende år at øge vores aktiviteter for lærere. To af årets arrangementer var et symposium om billedkunst og en konference om praktisk og motiverende undervisning.

Symposium

Billedøkologi som forstyrrelse i billedkunst

Kan et kunstmuseum forstyrre undervisning og fagforståelse i valg- og prøvfaget billedkunst? Og kan et fokus på proces frem for produkt og præstation bidrage med perspektiver på centrale udfordringer i skole og uddannelse?

De spørgsmål blev udforsket på symposiet 'Fra produkt til proces', som Skoletjenesten afholdt i samarbejde med ARKEN Museum for samtidskunst i november 2023. Ambitionen var at dele viden og igangsætte en debat om, hvordan fokus på proces i undervisning på særlig vis kan bidrage med perspektiver på centrale udfordringer i skolen.

Symposiet var målrettet lærere, kommunale konsulenter, skoleledere samt eksterne læringsmiljøer og blev gennemført med ca. 100 deltagere som afslutning på Kreativt Valgfagslaboratorium - et samarbejdsprojekt, hvor billedkunstvalgfagshold fra skoler på Vestegnen har deltaget i nytænkende billedkunstundervisning (projektet er støttet af A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal).

Workshop

'Når skolen (også) er praktisk'

Skoletjenesten stod i 2023 for en workshop på konferencen 'Når skolen (også) er praktisk: Motivation og deltagelsesmuligheder for alle elever' arrangeret af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) under Børne- og Undervisningsministeriet.

Formålet med konferencen var at understøtte skolelederes og det pædagogiske personales didaktiske og pædagogiske arbejde med en mere praktisk tilgang til læring. I workshoppen fik deltagerne konkrete eksempler på, hvordan eksterne læringsmiljøer integrerer praktiske og sanselige dimensioner i arbejdet med et fagligt stof. Og de fik mulighed for at drøfte, hvordan praktisk og sanselig undervisning på særlig vis kan bidrage til en bredere vifte af deltagelsesmuligheder for eleverne. Her blev de præsenteret for otte måder at arbejde med praktiske dimensioner i undervisningen.

Hvad kan vi hjælpe med?

Projektudvikling, kurser og hjælp til opstart af skoletjenester. Det er bare nogle af de opgaver, som Skoletjenesten hjælper aktører i hele landet med. 70 gange har Skoletjenestens konsulenter rykket ud og givet sparring og hjælp til forskellige opgaver knyttet til undervisning i eksterne læringsmiljøer. I 2023 er det ni forskellige ydelser, der er blevet efterspurgt primært af eksterne læringsmiljøer, men også skoler, kommuner og uddannelsesinstitutioner.

Hvem har brugt Skoletjenesten – og til hvad?

Opstartspakke

Hvad er vigtigt, når man skal starte en ny skoletjeneste? Det spørgsmål får vi fra kulturinstitutioner, der ønsker at starte en undervisningsafdeling og udvikle undervisningsaktiviteter for skoler og daginstitutioner. For at kunne hjælpe i alle kroge af landet og på tværs af forskellige behov, lancerede vi i 2023 en digital opstartspakke, som bygger på mange års viden og erfaringer med at starte skoletjenester. Opstartspakken skal sikre, at eksterne læringsmiljøer i hele landet kan få kvalificeret hjælp fra videntcenteret. I opstartspakken har vi udvalgt guides, modeller, skabeloner og eksempler inddelt i fem temaer, som er vigtige i udviklingsarbejdet i det eksterne læringsmiljø. Nogle bruger den på egen hånd, og andre bruger den som afsæt for at dykke ned i udviklingsarbejdet, hvor Skoletjenesten er med som konsulent på processen.

De fem temaer i den digitale opstartspakke. Man kan starte der, hvor det giver mening for den enkelte bruger. Se pakken på skoletjenesten.dk/opstartspakke

Kurser og kompetenceudvikling

I 2023 har vi lavet kompetenceudvikling gennem kortere kurser af typisk en dags varighed. Kurserne bestilles primært af eksterne læringsmiljøer; fx kulturinstitutioner som Dansk Arkitektur Center og Rosenborg Slot samt biblioteker og forsyninger. De efterspørger skræddersyede kurser målrettet deres specifikke medarbejdergruppe; fx undervisningsansvarlige, omvisere, guider og frivillige. Alle kurser bygger på principper om at tage afsæt i deltagernes egen praksis, inddrage praksiseksempler og -cases, følge op og sikre forankring samt at omsætte ny viden og indsigter i kursisternes egen praksis gennem konkrete værktøjer og fælles refleksion. I kurserne inddrager vi videntcenterets viden og værktøjer om fx arbejdet med at formulere en pædagogisk profil og det, der specifikt kendetegner undervisning i rum med genstande og faglige praksisser på stedet. Desuden laver vi både kortere og længerevarende kurser for museer i samarbejde med ODM – Organisationen Danske Museer.

Projektudvikling

Skoletjenesten fungerer som sparringspartner og medudvikler på fælles projekter med eksterne læringsmiljøer. Projekterne har som regel fokus på at udvikle praksis der fx skal styrke en undervisningsprofil eller gentænke en undervisningspraksis. I 2023 har vi sammen med Dansk Jødisk Museum udviklet, ansøgt og fået finansiering til et projekt om at udvikle skoletjenesteaktiviteter, og vi har bidraget til udvikling af projektet "Arkivet i historietimen", som er et nationalt arkivprojekt, der handler om at udbrede en arkivdidaktik til arkiver i hele landet. Projektet har på nuværende tidspunkt fået delvis finansiering.

Skoletjenesten
- for lærere og pædagoger

LinkedIn - Skoletjenesten

issuu
ISSUU - skoletjenestendk

YouTube - Skoletjenesten

